

Gårdveda

Förundersökning inför ledningsdragning 2016
inom fornlämning 5:1 och 94:1
Gårdveda 8:1, Gårdveda sn, Hultsfreds kn, Småland

Arkeologisk rapport 2016:16
Johan Åstrand

MUSEIARKEOLOGI SYDOST
– en del av **Kalmar läns museum**

Gårdveda

Förundersökning inför ledningsdragning 2016
inom fornlämning 5:1 och 94:1

Gårdveda 8:1, Gårdveda sn, Hultsfreds kn, Småland

Författare	Johan Åstrand
Copyright	Kalmar läns museum 2016
Redaktion	Per Lekberg, Stefan Siverud
Kartor	Publicerade i enlighet med tillstånd 507-98-2848 från Lantmäteriverket
Förlag	Kalmar läns museum
ISSN	I400-352X

Abstract

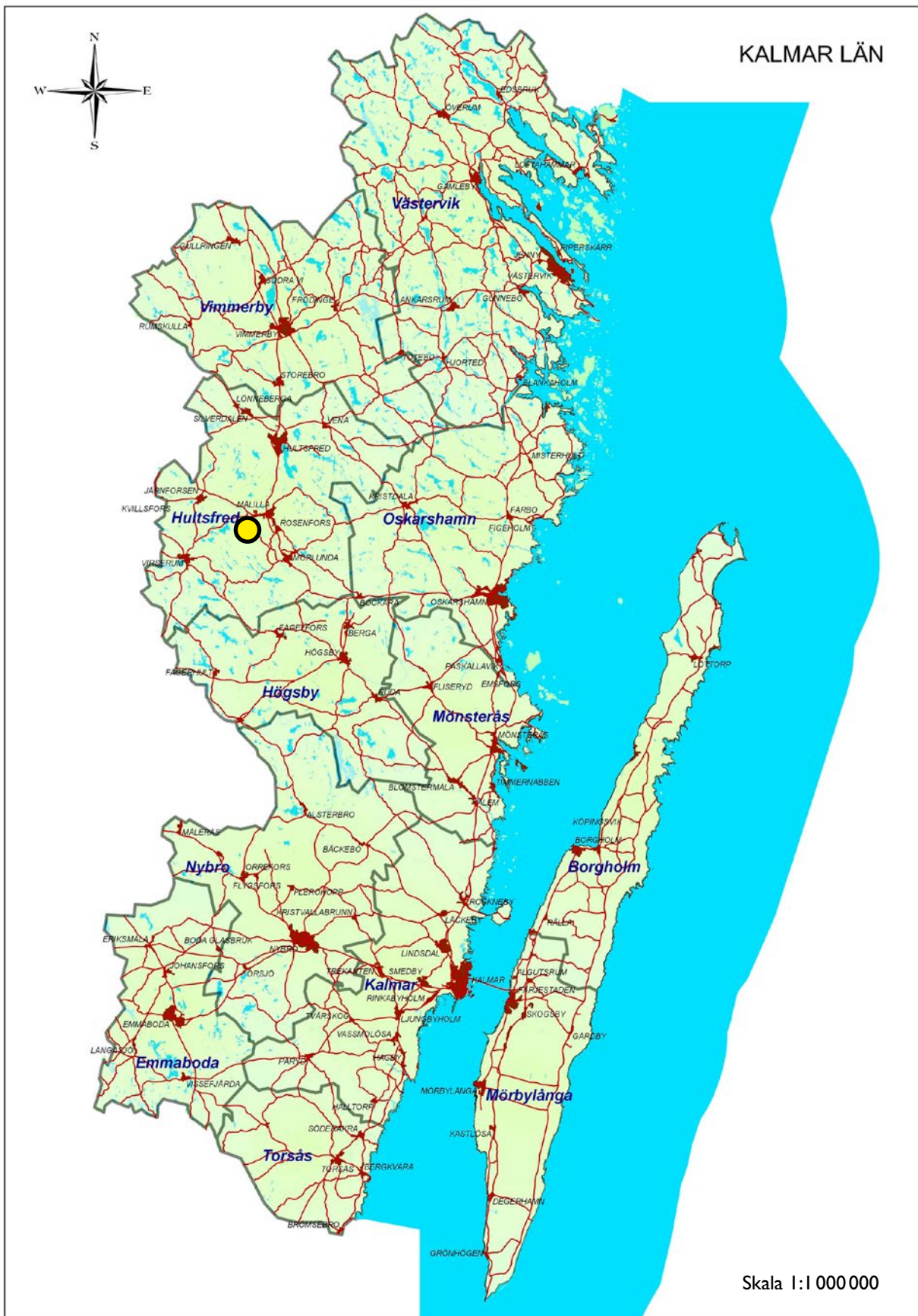
Keywords: Iron Age grave field, prehistoric settlement area.

In July 2016, the Department of Museum Archaeology at Kalmar County Museum conducted a trial excavation at Gårdveda in the eastern part of Småland. The archaeological work was brought about by the installation of electric cables in two areas. One of them was situated adjacent to a graveyard, but no finds or structures connected to the graveyard were found in this area, except for a minor part of a

possible stonemasonry. The other area was close to remains of a known prehistoric settlement. Here, a thin cultural layer was found in the part of the trench close to the settlement area. However, due to the scanty remains, Kalmar County Museum recommended to the County Administrative Board that further archaeological field work would not be necessary.

Innehåll

Sammanfattning	7
Inledning	9
Landskap, topografi och fornlämningar	11
Syfte	14
Genomförande	15
Resultat	16
Tolkning och åtgärdsförslag	21
Referenser	22
Tekniska och administrativa uppgifter	23
Bilagor	24

Figur 1. Förundersökningsområdets läge i Kalmar län.

Sammanfattning

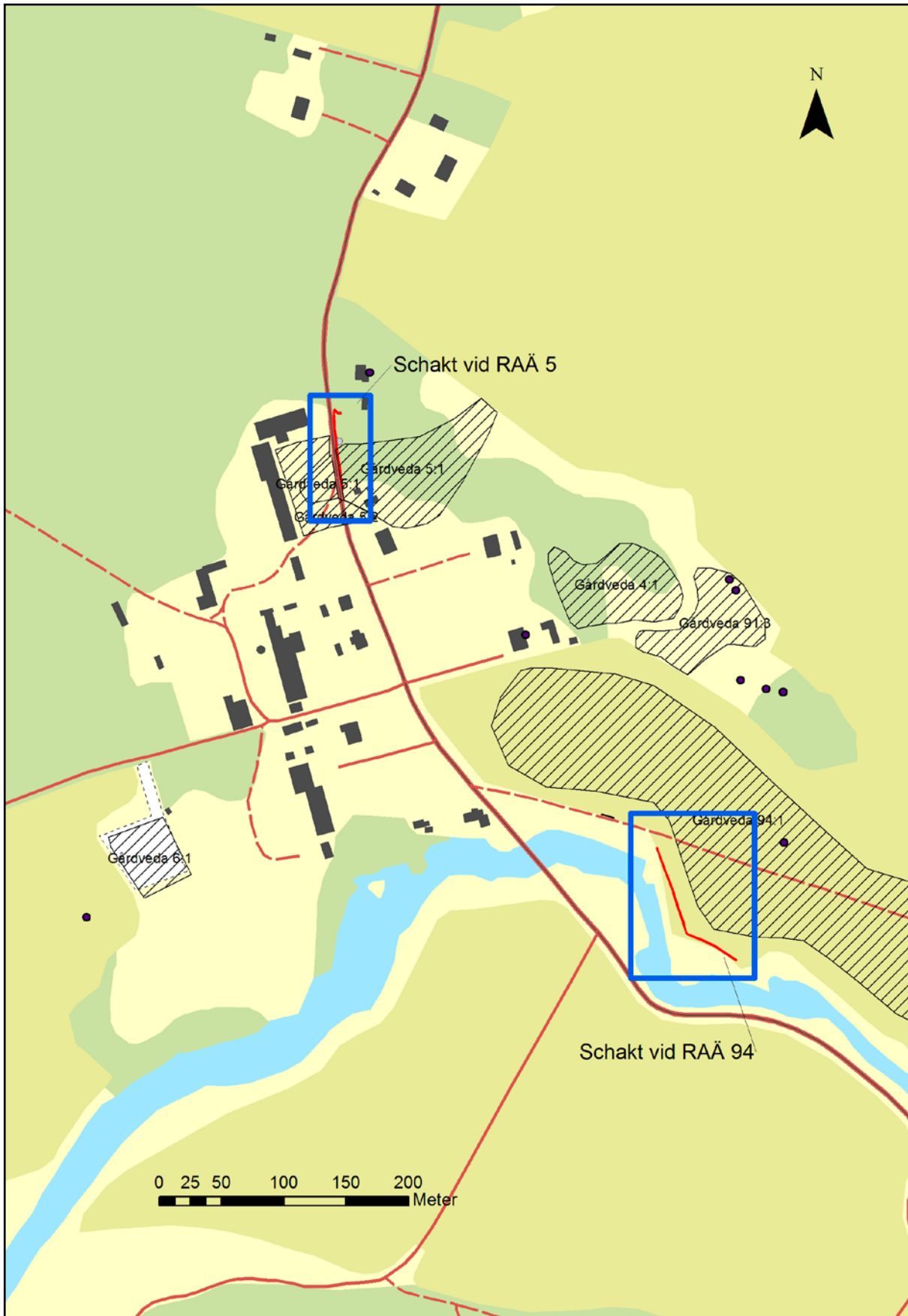
Med anledning av arbetet med att förbättra elnätet inom Hultsfreds kommun har Museiarkeologi sydost utfört en arkeologisk förundersökning inom fastigheten Gårdveda 8:1. Förundersökningen utfördes inom två avsnitt där ledningar skulle läggas ned, dels intill gravfältet RAÄ 5:1, dels invid bopplatsen 94:1. Uppdragsgivare var ATS Kraftservice. Fälтарbetet utfördes under juli månad 2016.

Den ledningssträcka som förundersöktes längs med den bevarade delen av gravfältet RAÄ 5 var till större delen omgrävd sedan tidigare och några äldre bevarade lämningar påträffades inte. I den nordligaste delen av schaktet gjordes en kort avstickare åt öster för anslutning till två nya elskåp. Marken var här orörd och längst i nordöst frilades en del av en stenpackning. Den framkom på ett djup av 0,2 meter under markytan. Stenpackningens frilagda yta hade en storlek av 1,0 x 0,8 meter. Stenpackningen fortsatte utanför schaktet. Den frilagda delen av stenpackningen undersöktes och togs bort. Inga fynd påträffades. Stenpackningen kan eventuellt vara en del av under mark dold stensättning. Den ak-

tuella ytan gränsade till gravfältet och det är möjligt att gravfältet kan fortsätta inom den aktuella tomten.

Den ledningssträcka som gick närheten av bopplatsen RAÄ 94 berörde en flack sluttning ned mot Gårdvedaån. I schaktets norra del, närmast RAÄ 94 fanns ett 0,05 till 0,15 m tjockt kulturlager i schaktets botten. Detta bestod av svagt humös sand med inslag av kol, enstaka skärvsten och enstaka bitar bränd lera. Lagret bör vara ett kulturlager med anknytning till bopplatsen eller möjligen äldre odling. Väster om den aktuella sträckan, där ledningsgrävningen följde den norra sidan av en mindre körväg, hade schaktningen utförts utan antikvarisk medverkan. I de igenlagda massorna i detta schakt fanns ett tydligt inslag av skärvsten och skörbränd sten. Detta antyder att begränsningen för RAÄ 94 förmodligen går närmare än i söder än vad som framgår av FMIS. De lämningar som framkom vid förundersökningen var dock alltför begränsade för att ändra bedömningen av lämningen.

Några ytterligare arkeologiska insatser föreslogs inte i samband med de aktuella arbetena.

Figur 2. Kartutsnitt med områdena där förundersökningen utfördes markerade samt aktuella fornlämningar.

Inledning

I samband med arbetet att förbättra elnätet inom Hultsfreds kommun har Museiarkeologi sydost utfört en arkeologisk förundersökning inom fastigheten Gårdveda 8:1 (figur 2). Förundersökningen utfördes inom två avsnitt där ledningar skulle läggas ned, dels intill gravfältet RAÄ 5:1, dels invid boplatsen 94:1. Uppdragsgivare var ATS Kraftservice. Förundersökningen utfördes efter beslut av Länsstyrelsen. Projektledare var Johan Åstrand. Fältarbetet utfördes 2016-07-06 till 2016-07-08.

Landskap, topografi och fornlämningar

De två berörda fornlämningarna ligger invid Gårdvedaån, vilken rinner ut i Emån ca 4,5 km nedströms. Både Gårdvedaån och Emån meandrar sig genom landskapet, där årliga översvämningar ger goda jordar för bete och åkerbruk. Framför allt Emån har sannolikt fungerat som en viktig kommunikationslänk till kusten även under den äldsta tiden. Området betecknas som skogsbaserad mellanbygd, men just här finns ett relativt flackt landskap med omväxlande öppna åkrar, löv- och barrskog. Byn Gårdveda ligger på lätta sandjordar, som sluttar svagt mot ån i söder och sydväst. I byns norra del återfinns berggrunden ställvis i dagen. Bebyggelsen består av en gård och en del spridda boningshus.

Genom åren har det företagits två arkeologiska projekt som i högre eller lägre grad berört Gårdveda-området. Åren 1987-1990 genomfördes en lösfyndsinventering av Kalmar läns museum i Hultsfreds kommun. Ett stort antal boplatser, främst med fynd från sten- och bronsålder, påträffades, men även fynd från järnåldern (Gurstad Nilsson 1990 & 1993). Under andra hälften av 1990-talet påbörjades ombyggnaden av länsväg 138 (nu riksväg 23) mellan Gårdveda och Virserum. I samband med detta undersöktes ett flertal arkeologiska lämningar (Källström 1993; Alexandersson 1994, 1999a, 1999b, 1999c; Petersson 2008).

Sten- och bronsålder

I området finns boplatser som dateras till en lång tidshorisont. Vid omläggningen av länsväg

väg 138 (mellan Gårdveda och Virserum) undersöktes boplatser från både mesolitikum och neolitikum (Alexandersson 1999a, 1999c). På en av lokalerna framkom en mindre aktivitetssyta med bl.a. mikroliter (Alexandersson 1999c), vilket utgör en av de nordligaste förekomsterna av mikroliter längs Ostkusten. Utmärkande för de undersökta lokalerna är att de uppvisar en stor variation i använda bergarter.

Längs Gårdvedaån finns ett stort antal registrerade bo- och fyndplatser från stenåldern. Två av de registrerade lämningarna kommer att beröras av förundersökningen (Gårdveda RAÄ 94:1). RAÄ 94:1 utgörs av en 500 x 130 meter stor boplatz som ligger på Gårdvedaåns norra strand. Lokalen har ytinventerats och bland fynden finns bl.a. fragment av slipade neolitiska flintyxor, skrapor mm. I området har det även tillvaratagits lösfynd i samband med jordbruksarbete (RAÄ 119:1).

Tack vare den specialinventering efter sten- och bronsåldersboplatser som företogs i början av 1990-talet i Hultsfreds kommun finns en grundläggande kännedom om stenålderslokaler i landskapet (Gurstad Nilsson 1992). De kända mesolitiska lokalerna ligger framför allt i anslutning till vattendrag, medan de neolitiska lokalerna huvudsakligen återfinns på de sandiga markerna i anslutning till Emån och dess större biflöden. I området finns även ett tiotal senneolitiska hållkistor, bl.a. i Mörlunda.

Endast ett fåtal stenålderslokaler är undersökta i Hultsfreds kommun. Undersökning-

arna inför omläggningen av länsväg 138 har redan nämnts. Det har också undersökts ett par stenålderslokaler i samband saneringen av Järnsjön i Järeda socken. De undersökta lokalerna har daterats till mesolitikum, även om det finns ett sparsamt neolitisk inslag på flera av de undersökta lokalerna. Lämningarna utgörs framför allt av bearbetade stenmaterial där olika typer av lokala råmaterial som kvarts och hälleflinta ingår, medan olika typer av flinta förekommer i en mer begränsad omfattning. Förundersökningen kommer att utföras intill RAÄ 94:1, vilken utifrån fyndmaterialet kan bedömas vara åtminstone delvis neolitisk. Det finns inga tydliga bronsålderslämningar i området, men det är möjligt att en del gravar och boplatsslämningar också härrör från denna period.

Järnålder

Järnåldersbygderna utmed Emån karakteriseras på förekomsten av en rad gravfält. I anslutning Gårdveda gård finns ett flertal gravar och gravfält som ligger på ett svagt höjdläge som sträcker sig i nordväst-sydostlig riktning. Här finns RAÄ 5:1 (se nedan) och RAÄ 4:1 ett gravfält med ca 35 gravar, högar, treuddar och stensättningar; RAÄ 3:1 med några stensättningar; RAÄ 91:1 med resta stenar, alla former typiska för den yngre järnåldern.

Det gravfält som delvis kom att beröras av förundersökningen är RAÄ 5:1. Gravfältet är 170 x 75 meter stort och består av ca 35 synliga gravar. Av dessa utgörs ca 15 av högar, 4–10 meter i diameter, varav en med kanträna (0,5–1 meter bred). De andra gravarna består av ca 20 runda stensättningar varav en har kanträna. En hålväg, ca 70 meter lång och 1 meter bred finns i södra delen av gravfältet. Gravfältet och en del av gravarna är skadade av grustäkt, särskilt i sydöstra delen. I denna del ska sannolikt ha funnits en tjärdal, 20 meter i diameter. När man i slutet av 1800-talet byggde den stora logen framkom gravar med ovalspännen, pärlor och knivar. Ett dubbelskaligt ovalt spänne från detta tillfälle finns på Historiska museet (SHM 12250). De övriga fynden för-

stördes när mangårdsbyggnaden brann. Vid en omläggning av VA-ledningarna vid Gårdveda gård 2005, längs den västra sidan av vägen, framkom en brandgrav, en kanträna och två mörkfärgningar. Graven daterades till vikingatid och var fyndrik. I ett brandlager framkom rikligt med brända ben, fem glasflusspärlor, två spännbucklor, en flätad bronskedja, en spiralvriden bronspärla och en synål i järn. Den kanträna som framkom tillhör en grav som har sitt centrum under vägen om den är bevarad (Schulze 2006).

Utbredningen av den aktuella boplatzen RAÄ 94:1 sammanfaller även med en förekomst av lågteknisk slagg (RAÄ 94:2). Platser med rester efter järnframställning är relativt vanliga i området. I mitten på 1990-talet undersöktes en järnframställningsugn vid byn Flaten, ca 4 km väster om Gårdveda gård. Den undersökta ugnen 14C-daterades till århundradena runt Kristi födelse (Alexandersson 1999b).

Förutom den vikingatida grav som undersöktes i anslutning till det nu aktuella förundersökningsytan har det även undersökts järnåldersgravar där gamla länsväg 138 går över Emån ca 3 km väster om Målilla. På den norra stranden undersöktes här ett par gravar 1988. En av gravarna, en stensättning med rektangulär kantkedja, delundersöktes endast. I gravarna påträffades fynd av brända ben och kol, samt ett bryne av skiffer, tre bronsknappar och ett par järnföremål (Lundholm 2006). De besvarade delarna av den delvis undersökta graven grävdes klart i samband med en vägomläggning 2010 (Ring 2011). I samband med samma vägomläggning undersöktes och daterades även två kokgropar till förromersk respektive romersk järnålder (Palm m.fl. 2011).

Medeltid och nyare tid

I den södra delen av Gårdveda, under dagens trädgårds- och åkermark, ligger de gamla medeltida bytomterna. Namnet nämns första gången 1301. Aspelands härads tingsstad låg under medeltiden i Gårdveda by (Axelsson & Rahmqvist 1999:27) och byn utgjordes i bör-

jan av 1500-talet av fem gårdar. Redan i mitten av 1500-talet kallades den största gården Bosgården. Denna hade då i eller vid ån en fångstanordning för ål (Axelsson & Rahmqvist 1999:37). På en karta över inägorna i Gårdveda, daterad 1786, markeras däremot endast fyra tomter (A-D) på rad utmed ån samt bron över. Under 1800-talet fanns endast en gård kvar, Gårdveda säteri som också kallades Botesgård. Den mäktiga mangårdsbyggnaden brann 1903 men rester efter grunden och den ståtliga trädgården finns kvar. Intill tomten för den forna mangården ligger Gårdveda kapell, med en ödekyrkogård, RAÄ 6. På den lilla kyrkogården finns grunden efter vad som varit en liten spånklädd träkyrka, vilken revs 1822 sedan Gårdveda runt 1800 gått upp i Målilla församling. En mindre undersökning av mu-

rarna gjordes 1928 när kyrkogrunden togs fram (KLM:s arkiv).

I området finns även många lämningar som visar på olika typer av utmarksnäringar, som kolning, järn- och tjärframställning. Dessa kan vara från såväl järnålder som historisk tid. Vid en undersökning i Vrånängs undersöktes delar av en smidesverkstad, där det bl.a. framkom slagg och ett huvud till en hammare. Smedjan daterades till högmedeltid (Petersson 2008:9). I området framkom och ett flertal anläggningar som daterades till järnålder. Vid Målilla undersöktes 2010 resterna efter två stora tjärdalar, vilka daterades till 1700-talets början (Palm m.fl. 2011). Lämningarna visar på en av skogsbygdens viktigare näringar under nyare tid, efter vilken det finns ett stort antal lämningar.

Syfte

Syftet med förundersökningen var enligt förfrågningsunderlaget att skapa meningsfull kunskap med relevans för såväl myndigheter som forskning och allmänhet. Syftet var även att avgränsa fornlämningen och se vilka fornlämningar som berörde eller inte berördes. Undersökningen ska ses som en del i en långsiktig kunskapsuppbyggnad och undersökningsresultatet skulle kunna användas i kommunikationen med såväl forskarsamhälle som allmänhet.

Genomförande

Förundersökningen utfördes genom att de aktuella sträckorna schaktades under ledning av arkeolog. För att undvika eventuella fördröjningar och stopp i arbetet utfördes arbetet innan nedläggningen av elkabeln. Denna kunde vid senare tillfälle läggas ned i den undersökta sträckningen.

Schaktningen utfördes med grävmaskin som tog upp 0,5 meter breda schakt. Schakten grävdes till ett djup av 0,7 meter. Maskingrävningen varvades med handrensning och bedömning av schaktprofil. Längden på det schakt som grävdes vid gravfältet, RAÄ 5:1, var cirka 90 meter medan längden på det schakt som skall grävas i anslutning till boplatsen RAÄ 94:1 var cirka 100 meter.

I anslutning till RAÄ 5:1 påträffades en mindre del av en stenpackning som möjligen

kan ha ingått i en gravkonstruktion. Denna rensades fram och dokumenterades. Eftersom en mycket begränsad del av anläggningen berördes gjordes bedömningen att inte vidga schaktet för att frilägga konstruktionen i sin helhet. I stället undersöktes den berörda delen av anläggningen och togs bort. Ett tunt kulturlager påträffades i anslutning till boplatsen RAÄ 94:1. Det innehöll inte några fynd och efter handrensning grävdes lagret bort.

Schakt och anläggningar mättes in digitalt med hjälp av RTK-GPS. Mätningar och dokumentation behandlades i dokumentationssystemet IDA. De enda fynd som påträffades var sentida fynd i anslutning till gravfältet RAÄ 5:1. Inga av fynden tillvaratogs. Inte heller den järnslagg som påträffades i ytan av tidigare grävda schakt tillvaratogs.

Resultat

Ledningssträckan i anslutning till RAÄ 5:1

I anslutning till RAÄ 5 gick ledningssträckan längs den östra sidan av den väg som går igenom gravfältet. Större delen av gravfältet RAÄ 5 ligger i hagmarken öster om vägen. Tidigare gick begränsningen för gravfältet vid själva vägen men efter undersökningen år 2005, då en gravgömma samt rester efter en kanträna påträffades, väster om vägen, utvidgades området åt väster. Det kom då även att omfatta planen framför ekonomibyggnaderna inom den norra delen av Gårdveda gård eftersom det finns äldre uppgifter om att fynd som bör vara från gravar tidigare påträffats här.

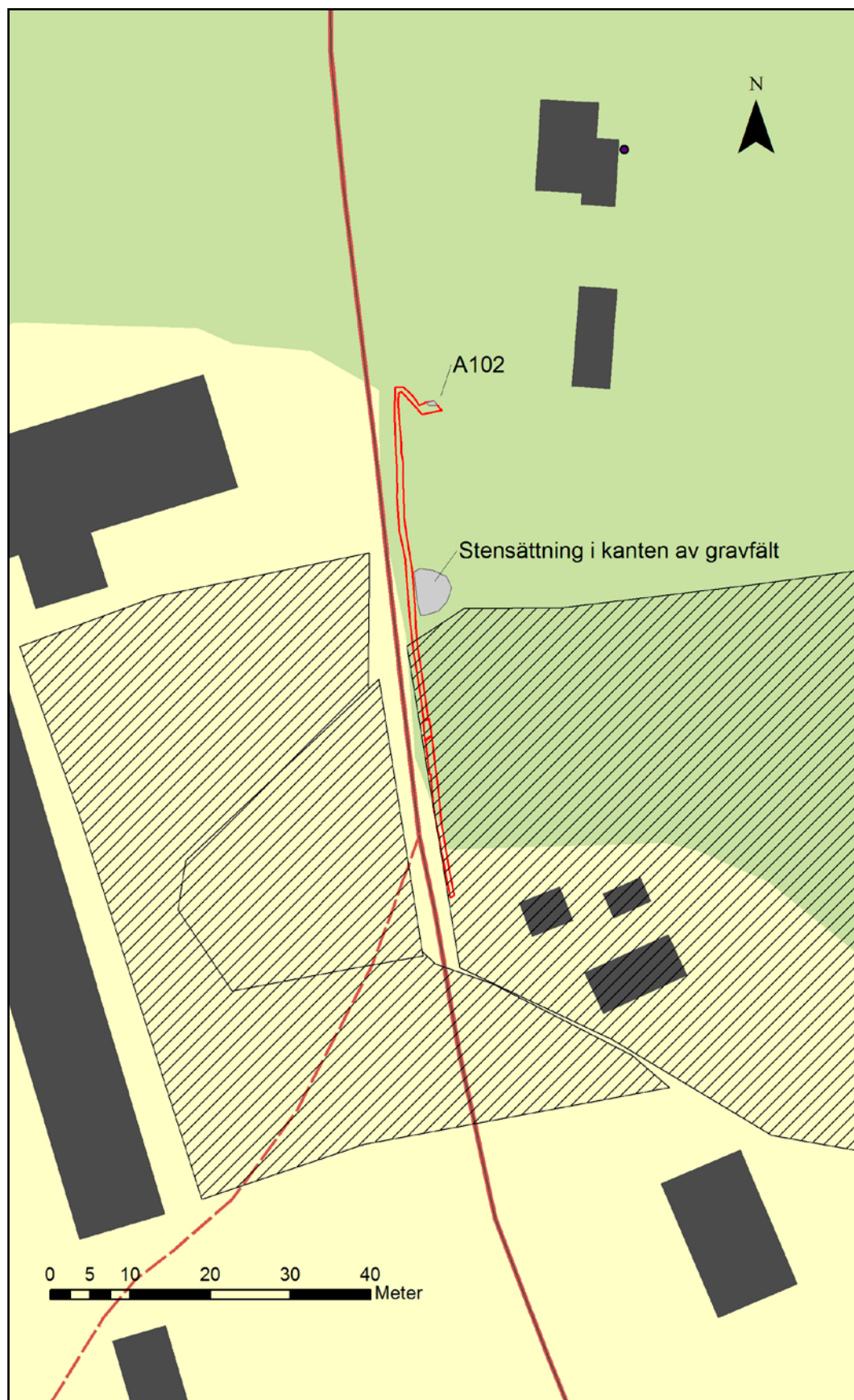
Ett 0,5 meter brett schakt togs upp mellan den vägkanten och hagmarken i öster. Schaktet togs upp parallellt med och väster om en befintlig teleledning som även den följde vägens östra sida. Vid schaktningen kunde man konstatera att sträckan till större delen var omgrävd sedan tidigare och några äldre bevarade lämningar fanns inte bevarade. I regel fanns enbart omrörda massor ned till det berörda djupet av 0;7 meter. På några ställen fanns orörd grusig sand bevarad i schaktbotten.

I hagmarken öster om vägen fanns en stensättning vars västra del sedan tidigare var bruten i jämnhöjd med vägområdet. Man kunde här konstatera att det inte heller under mark fanns någon bevarad fortsättning av gravkonstruktionen utan att den blivit söndergrävd vid tidigare markarbeten. I den södra, något lägre delen av ledningssträckan fanns påförda lager med tegel och större bitar kol. Här påträffades även enstaka keramikskärvor av 1800-talstyp.

I den nordligaste delen av schaktet gjordes en 6 meter lång avstickare åt öster för anslutning till två nya elskåp. Denna del av lednings-

sträckan gick inom tomtmark där marken inte söndergrävd. Längst i nordöst frilades en del av en stenpackning, A102. Den framkom på ett djup av 0,2 meter under ett matjordslager och stenen var lagd i orörd sand. Den frilagda delen av stenpackningen hade en storlek av 1,0 x 0,8 meter. Den bestod av ett lager med sten av storleken 0,1 till 0,2 meter i diameter samt en större sten med en storlek av 0,5 meter. Flera av stenarna var eldpåverkade men det förekom inte något inslag av sot eller kol. Stenpackningen fortsatte utanför schaktet.

Eftersom det föreföll som om anläggningen endast utgjorde den yttre kanten av en större anläggning frilades inte konstruktionen i sin helhet. Eftersom det här var svårt att ändra sträckningen för ledningen undersöktes och dokumenterades den berörda delen av anläggningen och togs bort. Inga fynd påträffades. Stenpackningen A102 kan eventuellt vara en del av en under mark dold stensättning. Den aktuella ytan låg omedelbart norr om gravfältet och det är möjligt att gravfältet kan fortsätta inom den aktuella tomten. Marken har tidigare varit odlad och det fanns inte några ovan mark synliga lämningar. Vid förundersökningen kunde även noteras att begränsning åt norr för gravfältet RAÄ 5 öster om vägen inte stämde särskilt väl. Som framgår av figur 3 visar inmätningen av en väl synlig stensättning i hagmarken öster om vägen att denna ligger utanför den begränsning som anges i FMIS. Gravfältets begränsning åt norr är alltså både vad gäller begränsningen för synliga gravar och för begränsningen av eventuella under mark dolda stensättningar.

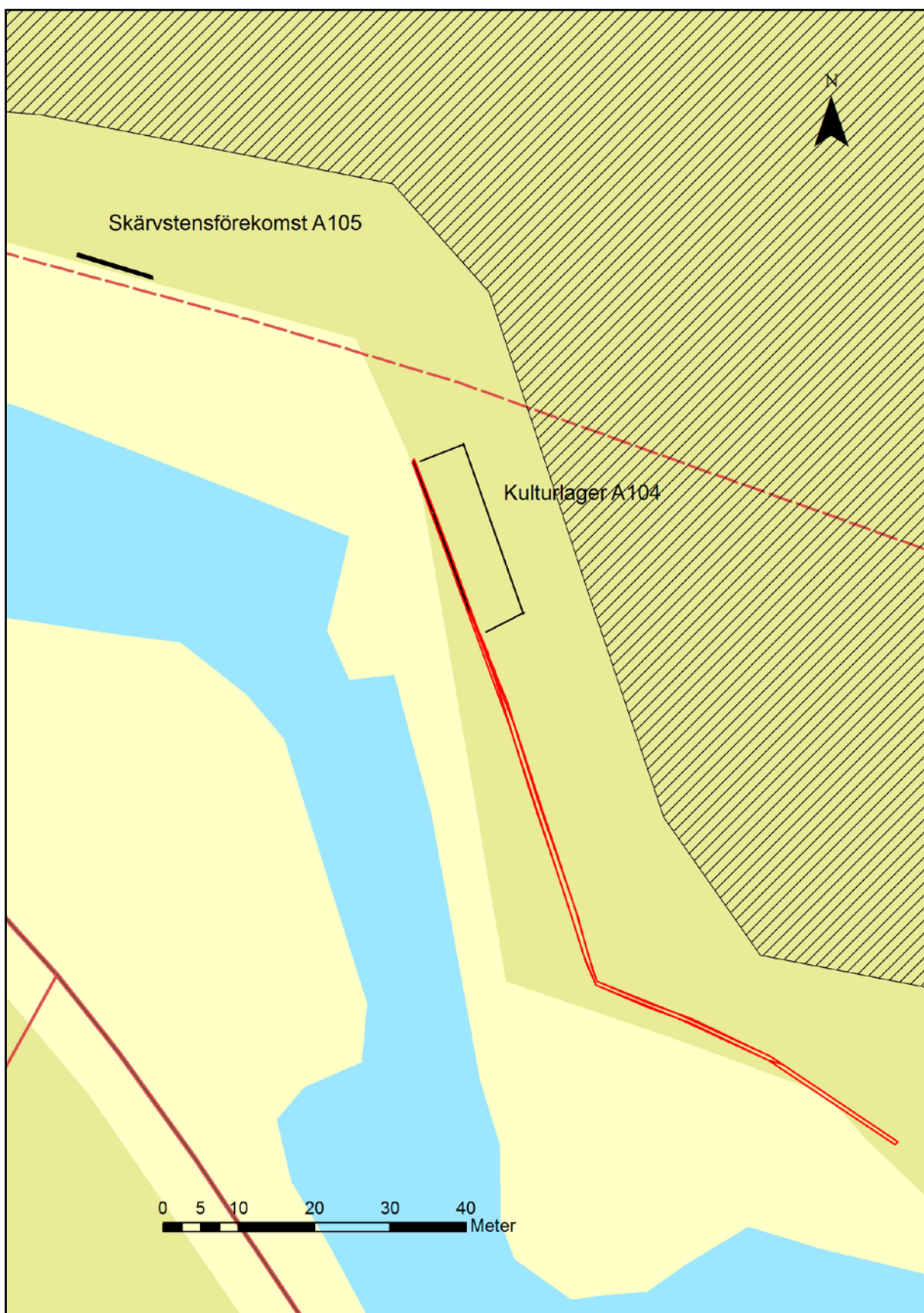
Figur 3. Plan över den förundersökta ledningssträckan vid RAÄ 5 Gårdveda sn.

Figur 4. Förundersökningsschaktet grävdes mellan vägen och den intakta delen av gravfältet. Foto från norr.

Figur 5. Stenpackningen A102 kan eventuellt ha varit en del av en gravanläggning. Foto från sydöst.

Figur 6. Plan över förundersökningsschaktet som grävdes invid boplatsen RAÄ 94 Gårdveda sn. A105 är en inmätning av en koncentration av skörbränd sten i ytan av ett tidigare grävt schakt.

Figur 7. Förundersökningsschaktet vid RAÄ 94 berörde odlingsmarken ned mot Gårdvedaån. Foto från nordväst.

Ledningssträckan i anslutning till RAÄ 94:1

Den andra ledningssträckan som förundersöktes låg i odlingsmarken omedelbart söder om RAÄ 94:1 i en flack sluttning ned mot Gårdvedaån. Även här förundersöktes ett 0,5 meter brett schakt. Här fanns ett matjordlager med ett djup av 0,2 till 0,4 meter.

I schaktets norra del, närmast RAÄ 94, fanns ett 0,05 till 0,15 meter tjockt lager i schaktets botten, A104. Detta bestod av svagt humös sand med inslag av kol, enstaka skärvsten och enstaka bitar bränd lera. Lagret gick att följa längs ett 20 meter långt parti. Antagligen rör det sig om ett kulturlager med anknytning till en boplats eller möjligen till äldre odling. Den underliggande marken bestod här av sandig silt. Kulturlagret föreföll höra till en boplatsyta alternativt till ett äldre odlingspåverkat lager med inslag av boplatsmaterial.

Fortsättningen av schaktet berörde den nedre delen av sluttningen ned mot ån samt plana ytor nära ån. Marken övergick här bitvis från sandig silt till postglacial lera. I de lägsta partierna fanns ett sparsamt inslag av skörbränd sten i den vattenavsatta leran på ett djup mellan

0,4 och 0,6 meter. Detta antyder att lerlagren avsatts medan den intilliggande boplatsen varit i bruk. Några artefakter eller något annat organiskt material påträffades dock inte.

Väster om det aktuella förundersökningsområdet hade man redan tidigare grävt ned ledningen. Ledningssträckningen gick här längs den norra sidan av en mindre körväg. Även här gick ledningssträckningen strax söder om boplatsen RAÄ 94 även om denna yta inte hade ingått i förundersökningen. I de igenlagda massorna i detta schakt fanns ett tydligt inslag av skärvsten och skörbränd sten. Ett område med särskilt tät skärvstensförekomst mättes in som A105. Här påträffades fanns även två bitar järnslag som gav intryck av att kunna vara från äldre järnhantering. Inslaget av skärvsten och fynden av slagge tyder på att boplatsen RAÄ 94 har sträckt sig ända fram till den aktuella körvägen.

Resultatet från den förundersökta sträckan samt observationen vid A105 antyder alltså att utbredningen för RAÄ 94 förmodligen går närmare ån i söder än vad som framgår av den nuvarande begränsningen.

Tolkning och åtgärdsförslag

Vid den del av ledningssträckan som gick inom gravfältet RAÄ 5 kunde man alltså konstatera att det inte fanns några bevarade lämningar inom den förundersökta ytan längs med vägens östra sida. Däremot så påträffades en del av en stenpackning, kanske den yttre kanten av en stensättning, vid platsen för ett elskåp direkt norr om begränsningen för RAÄ 5. Det gick inte att fastställa om detta verkligen rörde sig om en grav men det antyder möjligheten av att fornlämningen kan ha en fortsättning inom tomtmarken norr om den synliga delen av gravfältet.

Vid den förundersökta ledningssträckan söder om boplatsen RAÄ 94 framkom ett kul-

turlager i schaktets norra del som skulle kunna höra samman med en boplats. Lämningen hade dock en alltför osäker karaktär för att man bör ändra bedömningen av boplatsens utbredning. Det är oklart om kulturlagret är ett utdraget odlingslager eller en bevarad kulturlageryta. Förekomsten av detta lager samt skärvstenskoncentrationen A105, i det igenlagda icke förundersökta schaktet, antyder dock att begränsning för boplatsen går något längre söderut vad nuvarande begränsning visar.

Med tanke på de påträffade lämningarnas begränsade omfattning har inte någon ytterligare arkeologisk insats föreslagits.

Referenser

- Alexandersson, K. 1994. Väg 138, planerad nysträckning av delen Gårdveda-Virserum, Gårdveda och Virserums sn:ar, Hultsfreds kommun, Småland Kalmar läns museum. Rapport 1994:14.
- Alexandersson, K. 1999a. En stenåldersboplatz vid sjön Flaten. Fornlämning 126, Gårdveda socken, Småland. Arkeologisk undersökning rapport Kalmar läns museum 1999:1.
- Alexandersson, K. 1999b. Tidig järnframställning, fornlämning 128, Gårdveda socken, Småland. Arkeologisk undersökning rapport Kalmar läns museum 1999:2.
- Alexandersson, K. 1999c. En strandnära aktivitetssyta från stenåldern. Grönkulla, Gårdveda socken, Hultsfreds kommun, Småland. Arkeologisk undersökning rapport Kalmar läns museum 1999:3.
- Axelsson, R. & Rahmqvist, S. 1999. *Det medeltida Sverige*. Band 4 Småland:4 Aspeland, Sevede och Tuna län. Riksantikvarieämbetet. Stockholm.
- Gurstad Nilsson, H. 1990. Inventering av förhistoriska lösfynd i Hultsfreds kommun 1987-1990. Kalmar läns museum.
- Gurstad Nilsson, H. 1993. *Stenålder i Kalmar läns inland*. Bebyggelseutveckling och bosättningsmönster i Hultsfreds kommun. Kalmar läns museum
- Källström, M. 1994. Väg 138, planerad nysträckning av delen Gårdveda-Virserum, Gårdveda och Virserums sn:ar, Hultsfreds kn, Småland. Kalmar läns museum Arkeologisk utredning 1993. Rapport 1994:3.
- Lundholm, S. 2006. Lerbo, länsväg 138, tre gravar. RAÄ 7, Målilla sn, Hultsfred, Småland. Arkeologisk undersökning 1987. Nationella rapportprojektet 2006. Rapport december 2006. Kalmar läns museum.
- Palm, V., Åstrand, J & Danielsson, P. 2011. Boplatzlämningar, kolningsgropar och tjärdalar. Arkeologisk förundersökning och särskild undersökning 2010. Förbifart Målilla – omläggning av väg 23/47, Målilla socken, Hultsfreds kommun. Kalmar läns museum. Arkeologisk rapport 2011:05.
- Petersson, M. 2008. Riksväg 138 mellan Gårdveda och Virserum. Vrånganäs 1:10 m fl, Gårdveda och Virserums socknar, Hultsfreds kommun, Småland. Arkeologiska för- och slutundersökningar 1997-98. Kalmar läns museum
- Schulze, H. 2006. Vikingatid och VA i Gårdveda. Arkeologisk förundersökning 2005 inför schaktning för VA RAÄ 5, Gårdveda 8:1, Gårdveda sn, Hultsfreds kn, Småland

Tekniska och administrativa uppgifter

Länsstyrelsens dnr: 431-2477-16

Kalmar läns museums dnr: 33-167-16

Projektnummer KLM: A16:18

Uppdragsgivare: ATS Kraftservice AB

c/o Åsa Ståby, Box 1 711 21 Lindesberg

Landskap: Småland

Kommun: Hultsfred

Socken: Gårdveda

Fastighet: Gårdveda 8:1

Fornlämningsnr: Fornlämning 5:1 och 94:1

Ekonomisk karta: 6F 2j Målilla

X koordinat: 6358408-6358702

Y koordinat: 545052-545309

Latitud: 57.366256-57.368917

Longitud: 15.733279-15.749052

M ö h: 93-95 m ö h

Fältarbetsid: 18

Antal arbetsdagar: 2

Maskintid: 16 timmar

Personal: Johan Åstrand

Foto, Du nr: Du 265

Fynd: Inga fynd tillvaratogs vid förundersökningen

Analyser: Inga analyser utfördes

Tidsålder: Yngre järnålder respektive stenålder-järnålder

Dokumentation: All dokumentation förvaras på KLM.

Inmätning: Inmätning med RTK-GPS

Koordinater och höjdangivelser i rikets koordinatsystem
SWEREF 99 TM och RH2000.

Bilagor

Bilaga I. Schakt och kontextbeskrivningar	25
---	----

Schakt och kontextbeskrivningar

Schaktbeskrivningar

Schakt I00

Schakt längs med den bevarade delen av gravfältet RAÄ 5. Schaktet grävdes med en bredd av 0,5 m i ytan, ca 0,3 m vid botten. Djup mellan 0,5 och 0,7 meter. Schaktet togs upp mellan väggkanten och en befintlig teleledning som låg närmast gravfältet vilket gjorde att det inte blev någon profil mot detta. Nästan hela schaktet bestod av orörda massor. Det fanns två partier där orörd mark framkom på ett djup av 0,5 m under markytan men förmodligen var detta en nedhyvlat nivå och inte ursprunglig markyta. Ett av dessa partier var i jämnhöjd med den inmätta stensättningen A101 som låg i hagmarken. Inom schaktytan fanns dock inte några spår av stenpackning eller underliggande anläggningar. I botten av den södra delen fanns ett helsvart sotigt lager med stora kolbitar och tegel av yngre typ. Eftersom inget kom fram i schaktet så grävdes inte den allra sista biten i söder av det anvisade området, dvs den del som gränsade till tomtmark och inte till gravfältet.

Schakt I03

Schakt invid ån söder om RAÄ 94. Djup mellan 0,5 och 0,7 meter. I schaktets norra del bestod lagerbilden av överst 0,2 m tjockt nu plöjd matjord därunder 0,3 m äldre matjord. Under detta ett 0,05 till 0,15 meter djupt kulturlager med svagt humös sand med inslag av kol, enstaka skärvsten, skörbränd sten och små bitar bränd lera. Vid schaktvinkeln bestod lagerbilden av överst 0,4 m djupt brukad matjord, där-

under något grövre varvig sand som saknade påverkan. I den östra schaktdelen fanns överst 0,4 m djup matjord därunder ett homogent mörkbrunt lerigt sedimentlager som bör vara vattenavsatt. På olika nivåer i lagret fanns enstaka skärvsten och skörbränd sten som enda mänsklig påverkan.

Övriga kontexter

Stensättning I01

Stensättningen ligger i den intilliggande hagmarken. Den västra delen var avgrävd av väg och äldre ledningar. I det schakt som drogs bredvid stensättning en fanns inte någon sten eller annan konstruktion bevarad under mark.

Stenpackning I02

I den norra delen av schakt 100 där man skulle sätta två elskåp påträffades en del av en stenpackning. I den södra delen fanns en 0,45 x 0,5 x 0,35 m stor sten som nästan stack upp i markytan. Resten av stenpackningen bestod av 0,2 till 0,1 m stora stenar som låg på ett djup av 0,2 m under markytan. Flera av stenarna var grovt skärviga men gav inte något sentida intryck. Av stenarnas lutning att döma låg dessa i en nedgrävning men begränsningen för den syntes inte i den torra jorden. Stenpackningen var nedgrävd i ljus sand med svaga humöslinor och enstaka kolbitar. A102 låg inom tomtmark men bara en dryg meter från hagen

där den intakta delen av gravfältet ligger. Den frilagda delen av stenpackningen togs bort och visade sig bestå av ett lager sten. Alla stenar förutom den största visade sig ligga i en svagt humös, brungråfärgad sandfyllning. Stenpackningens botten låg på 0,3 m djup. Under den fanns samma svagt påverkade ljusa sand som runt omkring. Hela ytan under och omkring stenpackningen handgrävdes ned till ett djup av 0,5 m under markytan. Oklart om detta var ett hörn av en nedgrävd stensättning i gravkonstruktion eller om det var någon annan typ av konstruktion. Inget tydde på att anläggningen var modern. Inga fynd.

Kulturlager 104

Tunt kulturlager i schakt 103. I lagret fanns enstaka skärvsten och skörbränd sten. Inom schaktets norra del fanns under matjorden ett svagt humöst sandigt lager med inslag av kol, enstaka skärvsten och skörbränd sten samt

några små bitar av bränd lera. Kulturlagret hade inte något starkt inslag deponerat material och inga fynd påträffades. Tolkas som utkanten av boplatsen RAÄ 94, eventuellt är lagret odlingspåverkat.

Boplatsindikation 105

I ytan av ett igenlagt ledningsschakt fanns en koncentration av skärvsten och skörbränd sten med en storlek av 0,05-0,10 m. Den inmätta ytan motsvarar det parti där inslaget av skörbränd sten var störst. Vissa stenar var sotiga och verkade vara härdmaterial. Längs hela det avsnitt av det igenlagda schaktet som sträckte sig från en elstation nära bron över ån till det aktuella undersökningsområdet fanns ett konstant inslag av eldpåverkad sten. Här påträffades även några bitar slagg som var tunga och trögflytande, troligen från järnframställning. Visar att begränsningen för RAÄ 94 sträcker sig något längre söderut mot ån.

Adress

Box 104, S-391 21 Kalmar

Telefon

0480-45 13 00

Fax

0480-45 13 65

E-post

info@kalmarlansmuseum.se